

УДК 658.012.2

JEL classification: D60

Макалюк І. В.*к.е.н., асистент КПП ім. Ігоря Сікорського***Гаврилова А. Г.***студентка ФММ КПП ім. Ігоря Сікорського*

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна стійкість та стабільність функціонування суб'єкта господарювання визначаються ефективністю системи захисту від ризиків та загроз, які виникають в різних сферах діяльності. Метою дослідження є надання практичних рекомендацій щодо подолання зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства в розрізі техніко-технологічної, фінансової та кадрової складових. Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. В статті охарактеризовано внутрішні та зовнішні чинники середовища функціонування, які загрожують економічній безпеці підприємства. Відзначено роль системи безпеки підприємства у формуванні політики захисту від негативного впливу оточення. Наведено ряд практичних рекомендацій щодо подолання загроз економічній безпеці підприємства в межах техніко-технологічної (підвищення ефективності використання основних фондів, збільшення ресурсовіддачі, впровадження інновацій, технологій енергозбереження), кадрової (стимулювання трудової активності персоналу, залучення кваліфікованої робочої сили, посилення соціального захисту працівників) та фінансової (підвищення рівня ліквідності та платоспроможності, ефективності використання капіталу, оптимізація суми та структури зобов'язань, активізація маркетингової діяльності) складових. Визначено можливий вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на підприємство в разі недотримання заходів боротьби із ними.

Ключові слова: економічна безпека; внутрішні загрози; зовнішні загрози; підприємство; техніко-технологічна складова; фінансова складова; кадрова складова.

Постановка проблеми. Із здобуттям незалежності Україна прагнула стабілізувати своє економічне становище і забезпечити економічну безпеку в державі. Але, судячи з поточних показників, стан економічного розвитку України не тільки переживає тяжкі часи, але й значно загострився порівняно з попередніми. Це зумовлено багатьма чинниками, такими як війна, нестабільна економіка, високий рівень корупції тощо. Все це, безумовно, впливає на економічну безпеку підприємства, оскільки вона залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Тому питання

подолання загроз економічній безпеці підприємства набуває все більшої актуальності. Адже своєчасна якісна діагностика проблем економічної стійкості, виявлення та систематизація ризиків і загроз дозволяють не лише уникнути матеріальних збитків, а, іноді, і запобігти банкрутству підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню економічної безпеки на різних рівнях економіки присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, Т. Г. Васильців [1], І. М. Крейдич, М. В. Рощина, О. С. Харченко, В. А. Сулименко [4], Н. Б. Паліга, Ю. В. Світлична [6], В. І. Мунтіян [5], В. А. Сенчаков [8] та ін. досліджували проблеми, механізми та стратегії забезпечення економічної безпеки на макроекономічному рівні в процесах державотворення в умовах глобалізації. Н. П. Ващекин, М. І. Далієв, А. Д. Урсул [2], А. В. Ружицький [7], О. О. Фальченко, Ю. С. Глушач [9] та ін. вивчали можливості підвищення економічної безпеки та подолання загроз на рівні діяльності підприємства.

Віддаючи належне внеску наукових праць у розвиток теоретичних та прикладних засад економічної безпеки, зауважимо, що існує ряд проблем, які потребують подальшого дослідження. Зокрема, невирішеними залишаються питання щодо подолання загроз з боку внутрішнього та зовнішнього середовища в межах окремих складових економічної безпеки підприємства.

Метою дослідження є надання практичних рекомендацій щодо подолання зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства в розрізі техніко-технологічної, фінансової та кадрової складових.

Виклад основного матеріалу. Підприємство виступає відкритою системою в умовах ринкової економіки і значно залежить від складного середовища, в якому воно функціонує. Оскільки, саме середовище характеризується нестабільністю і швидкими змінами, діяльність підприємства завжди знаходиться під загрозою з боку зовнішніх та внутрішніх факторів.

Зовнішні загрози – це загрози, які безпосередньо не залежать від діяльності підприємства. До них можна віднести:

- несприятливі макроекономічні умови (війна, криза, загальноекономічна ситуація в країні);
- рівень інфляції;
- нестабільність податкової і страхової політики;
- брак коштів для інвестування підприємства;
- недобросовісна конкуренція;
- діяльність злочинних організацій з метою заволодіння майном суб'єктів підприємницької діяльності;
- зміна валютного курсу.

Внутрішні загрози – це загрози, які, в першу чергу, залежать від діяльності самого підприємства. До них відносяться:

- протиправні дії персоналу, які загрожують стабільному функціонуванню підприємства;
- низький рівень кваліфікації персоналу;
- порушення правил використання технічних засобів;
- встановлення слабого захисту приватної інформації підприємства;
- слабе маркетингове опрацювання ринку;
- неконкурентна цінова політика;
- невизначеність цілей та стратегій.

Всі ці загрози порушують економічну безпеку підприємства і дають значний збій у його функціонуванні на ринку. Тож управлінському персоналу необхідно постійно працювати над удосконаленням рішень, які можуть надати безпеку підприємству. Для кожного підприємства система економічної безпеки досить індивідуальна, саме для цього на підприємстві створюються власні служби безпеки.

Система безпеки підприємства – це обмежена безліч взаємозв'язаних елементів, що забезпечують захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх небезпек і загроз [3].

Головним завданням фахівців цієї служби – це зібрання та відстеження даних щодо ризиків на підприємстві, оцінювання економічного стану підприємства, як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі, а також своєчасне виявлення можливих загроз об'єкту підприємництва. Слід зазначити, що запобігання внутрішнім і зовнішнім загроз буде абсолютно різним.

Так у своїй праці Н. Б. Паліга та Ю. В. Світлична [6] виділяють три складові економічної безпеки підприємства для боротьби із внутрішніми загрозами, кожна з яких виконує свої завдання та функції (рис. 1). Так, техніко-технологічна складова аналізує ступінь ефективного та раціонального використання основних засобів і ресурсів. Фінансова складова відповідає за найбільш ефективне використання капіталу, прав та інформації підприємства. Кадрова ланка забезпечує ефективне управління персоналом і створення належних умов для праці.

Вчасне запобігання внутрішнім загрозам у складі техніко-технологічної безпеки можна досягти шляхом підвищення ефективності використання основних фондів підприємства (своєчасне проведення ремонту устаткування, що дає змогу запобігти виникненню нещасних випадків внаслідок пожежі, вибуху, виходу із ладу обчислювальної техніки; здачу в оренду основних засобів з метою отримання додаткового прибутку для підприємства; придбання новітнього устаткування, що сприяють підвищенню технічного рівня виробництва і робить його більш конкурентоспроможним та забезпечення підприємства висококваліфікованим персоналом), зменшення рівня морального та фізичного зносу, покращення якості сировини (шляхом проведення технічного контролю сировини, який дасть змогу знизити ризик виготовлення браку у продукції), збільшення інвестицій, пошук нових технологій для розвитку продукції на ринку, тощо. У фінансовій ланці

можна боротися із загрозами шляхом збільшення кількості ліквідних активів(це в свою чергу дасть змогу вчасно виплачувати борги і уникнути банкрутства підприємства), підвищення ефективності використання власного капіталу(насамперед це раціональне використання фінансових ресурсів, тобто використання капіталу з мінімальними втратами для підприємства; зниження собівартості продукції та збільшення обсягу випуску продукції, яка користується поточним попитом), налагодження цінової політики (встановлення цін порівняно із середньоринковими та цінами конкурентів з метою економічної зацікавленості покупців і при цьому забезпечувати максимальний прибуток підприємству), та оптимізації суми і структури зобов'язань(рефінансування дебіторської заборгованості, тобто трансформування у більш ліквідні форми оборотних активів), скорочення залежності від кредиторів. Щодо кадрової ланки, її боротьба із загрозами відбувається завдяки мотивації персоналу до праці шляхом винагород або надання відпусток, скорочення частки працівників пенсійного віку і залучення більш нового покоління із профільних навчальних закладів(це дасть змогу підприємству найняти перспективних і активних працівників за невелику заробітну плату), проведення відповідних заходів для підвищення кваліфікації персоналу, а також створення злагодженої атмосфери у колективі, що однозначно виступає одним із головних факторів конкурентоспроможності підприємства. Необхідно підвищити матеріальну відповідальність працівників за свою працю(наприклад: штрафи, додатковий робочий день). Це дасть змогу уникнути протиправним діям персоналу, які загрожують стабільному функціонуванню підприємства [6].

Рис. 1. Шляхи запобігання внутрішнім загрозам економічній безпеці підприємства
Джерело: [6]

Складові економічної безпеки підприємства, які виступають проти зовнішніх загроз, також поділяються на техніко-технологічну, фінансову і кадрову, але включають інші заходи боротьби (рис. 2).

Рис. 2. Шляхи запобігання зовнішнім загрозам економічній безпеці
Джерело: [6]

Так, посилення техніко-технологічної складової досягається у збільшенні використання інновацій у виробничому процесі, а також впровадження технологій енергозбереження у виробництві. Це дозволить підприємству зменшити свою залежність від постачальників енергоресурсів і зменшити собівартість продукції. Забезпечення охоронної системи підприємства з метою захисту приватної інформації від конкурентів. Досягнення необхідного інформаційного забезпечення для формування позитивного іміджу підприємства, що сприятиме зростанню партнерських відносин. Розробка ноу-хау для активної участі у міжнародних виставках, що дасть змогу вийти підприємству на світовий ринок. В свою чергу, фінансова ланка активізує маркетингову діяльність для диверсифікації ринків збуту, а також освоєння нових видів продукції. Це дасть змогу вийти підприємству на новий ринок, розширити його діяльність, а також збільшити прибуток. Більше того залучення вітчизняних та іноземних інвесторів забезпечить платоспроможність підприємства. Щодо кадрової складової, то вона оптимізується шляхом посилення мотивації працівників (посилення соціального захисту, запобігання поширення хвороб тощо) [6]. Не менш важливою складовою є можливість кар'єрного зростання і рівень оплати праці наближений до показників розвинених країн.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що стабільне існування підприємства без економічної безпеки неможливе. За весь час існування підприємство постійно знаходиться в зоні ризику, тому шляхом оптимального об'єднання певних складових, підприємство має шанс зменшити ці ризики. Завдяки прийманню правильних стратегій і рішень

можливе зменшення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на підприємство. Для цього необхідний постійний моніторинг структурних підрозділів підприємства з метою зниження ризиків та загроз. Аби вчасно запобігти можливим негативним впливам на підприємстві створюються спеціальні служби економічної безпеки.

Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз і розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства в рамках політико-правової, екологічної, інформаційної та силової складових.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
2. Ващекин Н. П. Безопасность предпринимательской деятельности / Н. П. Ващекин, М. И. Демиев, А. Д. Урсул. – М. : Экономика, 2002. – 336 с.
3. Грунин О. А., Грунин С. О. Экономическая безопасность организации. – СПб., 2002. – 160 с.
4. Крейдич І. М. Проблеми економічної безпеки України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / І. М. Крейдич, М. В. Рощина, О. С. Харченко, В. А. Сулименко // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3758>.
5. Мунтіян В. І. Проблеми національної безпеки в процесах державотворення : монографія / В. І. Мунтіян. – К. : Вид-во КВІЦ, 2005. – 756 с.
6. Паліга Н. Б. Шляхи запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам економічній безпеці промислового підприємства / Н. Б. Паліга, Ю. В. Світлична // Економіка промисловості. – 2011. – № 1. – С. 197-202.
7. Ружицький А. В. Схема функціонування механізму підвищення рівня економічної безпеки підприємства / А. В. Ружицький // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2012. – Вип. 9. – С. 360-362.
8. Сенчагов В. К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие / В. К. Сенчагов. – М. : Финстатинформ, 2002. – 446 с.
9. Фальченко О. О. Стратегія забезпечення економічної безпеки підприємств / О. О. Фальченко, Ю. С. Глушач // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 66 (1039). – С. 157-160.

Макалюк І. В.

к.э.н., ассистент КПИ им. Игоря Сикорского

Гаврилова А. Г.

студентка ФММ КПИ им. Игоря Сикорского

ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ УГРОЗ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Экономическая устойчивость и стабильность функционирования предприятия определяются эффективностью системы защиты от рисков и угроз, которые возникают в разных сферах деятельности. Целью исследования является предоставление практических рекомендаций по преодолению внешних и внутренних угроз экономической безопасности

предприятия в разрезе технико-технологической, финансовой и кадровой составляющих. Теоретико-методологическую основу исследования составляют труды ведущих отечественных и зарубежных ученых. В статье охарактеризованы внутренние и внешние факторы среды функционирования, которые угрожают экономической безопасности предприятия. Отмечена роль системы безопасности предприятия в формировании политики защиты от негативного влияния окружающих. Приведен ряд практических рекомендаций по преодолению угроз экономической безопасности предприятия в пределах технико-технологической (повышение эффективности использования основных фондов, увеличения ресурсоотдачи, внедрение инноваций, энергосберегающих технологий), кадровой (стимулирование трудовой активности персонала, привлечение квалифицированной рабочей силы, усиление социальной защиты работников) и финансовой (повышение уровня ликвидности и платежеспособности, эффективности использования капитала, оптимизация суммы и структуры обязательств, активизация маркетинговой деятельности) составляющих. Определено возможное влияние внешних и внутренних факторов на предприятие в случае несоблюдения мер борьбы с ними.

Ключевые слова: экономическая безопасность; внутренние угрозы; внешние угрозы; предприятие; технико-технологическая составляющая; финансовая составляющая; кадровая составляющая.

Makaliuk I. V.

PhD of Economic sciences, assistant, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Gavrilova A. G.

student, FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

WAYS TO OVERCOME THE THREATS OF ECONOMIC SECURITY COMPANIES

Economic stability and the stability of the entity defined effective protection from risks and threats that arise in various fields. The study aims to provide practical recommendations for overcoming internal and external threats to the economic security of the enterprise in terms of technical, technological, financial and human resources components. Theoretical and methodological basis of research work consists of leading domestic and foreign scientists. The article describes the internal and external environmental factors functioning, threatening the economic security of the enterprise. Noted the role of the security company in policy protection from negative influence of environment. An number of practical recommendations for addressing the threats to the economic security of the enterprise within technical and technological (efficient use of assets, increase resursoviddachi, innovation, energy-saving technologies), human resources (stimulation of labor activity of personnel, attracting skilled labor, strengthening social protection) and financial

(increased liquidity and solvency, capital efficiency, optimization of the amount and structure of liabilities of marketing activities) components. Determined the possible impact of external and internal factors on the company in the event of failure to comply with measures to combat them.

Keywords: economic security; internal threats; external threats; company; technical and technological component; financial component; Human Resource component.

Макалюк Ірина Віталіївна
irina.makaljuk@gmail.com
Гаврилова Анна Геннадіївна
anna2014gavrilova@gmail.com